

Лень Василь Степанович., к.е.н., доц., Лазебна Юлія Митрофанівна, аспірантка
Чернігівський державний технологічний університет

НОРМАТИВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЛІЗИНГУ В УКРАЇНІ ДЛЯ ЦІЛЕЙ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

В статье проанализированы нормативно-правовые акты, регулирующие вопрос разделения лизинга на финансовый и операционный и влияние их на отражения в бухгалтерском учете лизинговых операций. Проанализированы методы начисления амортизации, используемых при получении техники в финансовый лизинг

У статті проаналізовано нормативно-правові акти, які регулюють питання поділу лізингу на фінансовий та операційний та вплив їх на відображення в бухгалтерському обліку лізингових операцій. Проаналізовано методи нарахування амортизації, які використовуються при отриманні техніки у фінансовий лізинг.

The article analyzed the regulations, which regulate the division of financial leasing and operational, and their influence on the reflection in the accounting of leasing operations. Analyzed methods of depreciation used in the receiving equipment in the financial leasing.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими та практичними завданнями.

Одним із альтернативних методів оновлення матеріально-технічної бази підприємства та збільшення його технічних можливостей є лізинг (фінансовий та операційний), застосування якого в Україні має тенденцію до збільшення. Так, наприклад, у 2006 році за рахунок лізингу здійснено 2,7 % всіх капітальних інвестицій, а в 2007 році – 8,8 % [1]. Водночас, існує ряд проблем, які, насамперед, у нормативному регулюванні гальмують його розвиток.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Питанням лізингу приділяється досить велика увага з боку науковців, таких як: Н.М. Внукова, О.С. Бадзим, В.А. Череватенко [2], Я.В. Онищук [3] В.К. Терещенко, В.І.

Артиш [4] та інші. В працях значна увага приділяється аналізу статей Закону України "Про фінансовий лізинг".

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми.

В більшості наукових праць, досліджуються законодавча база з питань лізингу, однак, автори не враховують цілей такого дослідження. Тому, для цілей бухгалтерського обліку проведено аналіз нормативно-правових актів, які регулюють питання лізингу.

Мета роботи.

Метою дослідження є аналіз нормативно-правових актів, які регулюють питання поділу лізингу на фінансовий та операційний та вплив їх на відображення в бухгалтерському обліку лізингових операцій.

Виклад основного матеріалу.

Найпоширенішими видами лізингу є операційний та фінансовий. Ці види лізингу підпадають під регулювання наступних нормативних актів: Законів України "Про фінансовий лізинг" [5] та "Про оподаткування прибутку підприємств" [6], Положення (стандарту) бухгалтерського обліку № 14 "Оренда" [7] та Міжнародного стандарту бухгалтерського обліку № 17 "Оренда" [8].

Трактування фінансового лізингу дає Закон України "Про фінансовий лізинг", згідно з яким фінансовий лізинг — це вид цивільно-правових відносин, що виникають із договору фінансового лізингу [5, ст.1]. Згідно зі ст. 2 цього Закону "за договором фінансового лізингу лізингодавець зобов'язується набути у власність річ у продавця (постачальника) відповідно до встановлених лізингоодержувачем специфікацій та умов і передати її у користування лізингоодержувачу на визначений строк не менше одного року за встановлену плату (лізингові платежі)".

Крім цього Закону, визначення лізингу для податкових цілей наведено у Законі України "Про оподаткування підприємства", а для цілей бухгалтерського обліку — Положенні (стандарті) бухгалтерського обліку № 14 "Оренда" та Міжнародному стандарті бухгалтерського обліку № 17 "Оренда". У названих документах перераховуються ряд умов, виконання хоча б однієї з яких, дозволяє визнати лізинг фінансовим або операційним (оперативним). Умови щодо визнання лізингу фінансовим або операційним відповідно для бухгалтерських та податкових цілей наведено на рисунках 1-4.

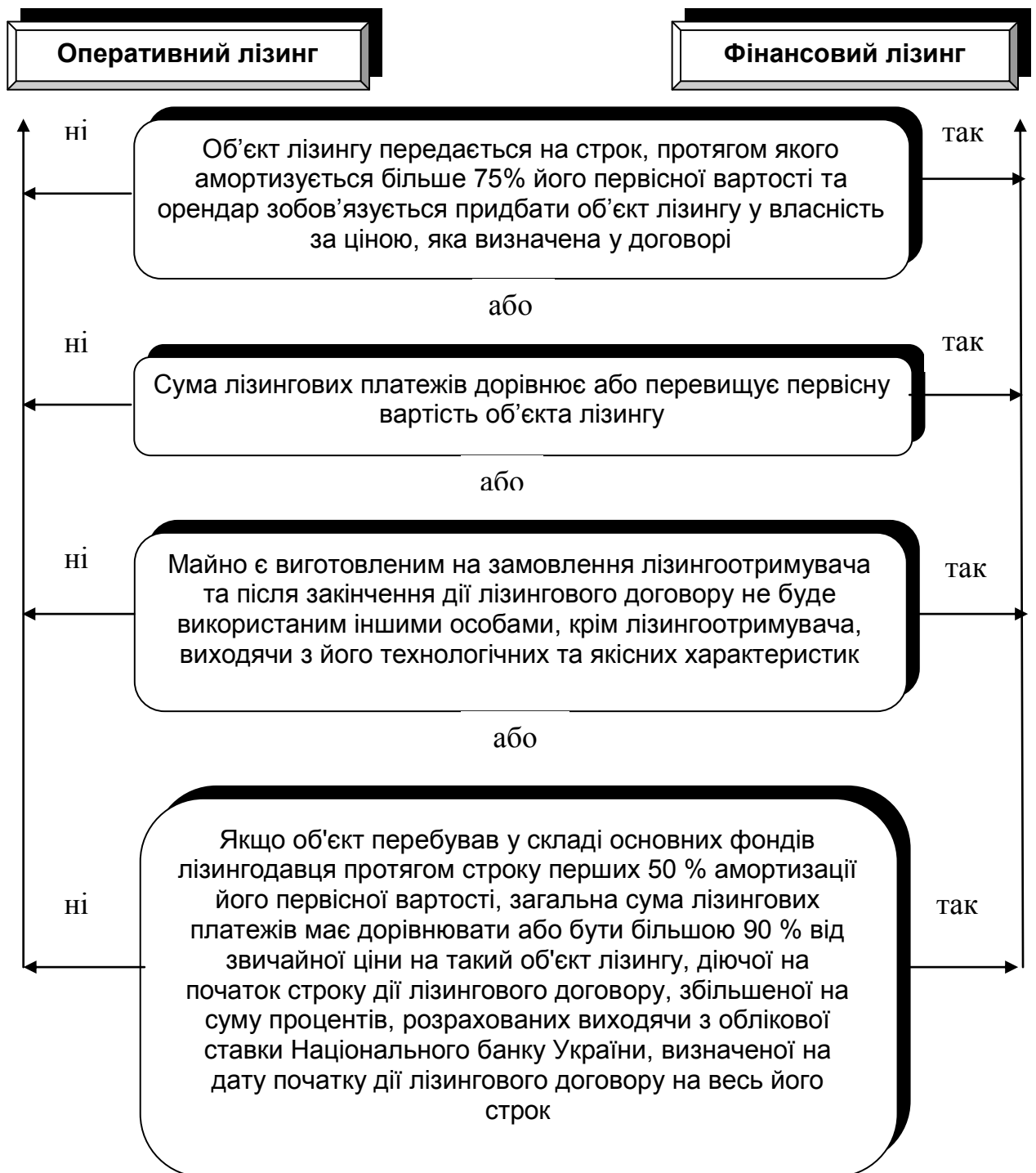

Рис. 1. Алгоритм визначення лізингу для податкових розрахунків згідно з Законом України “Про оподаткування прибутку підприємств”

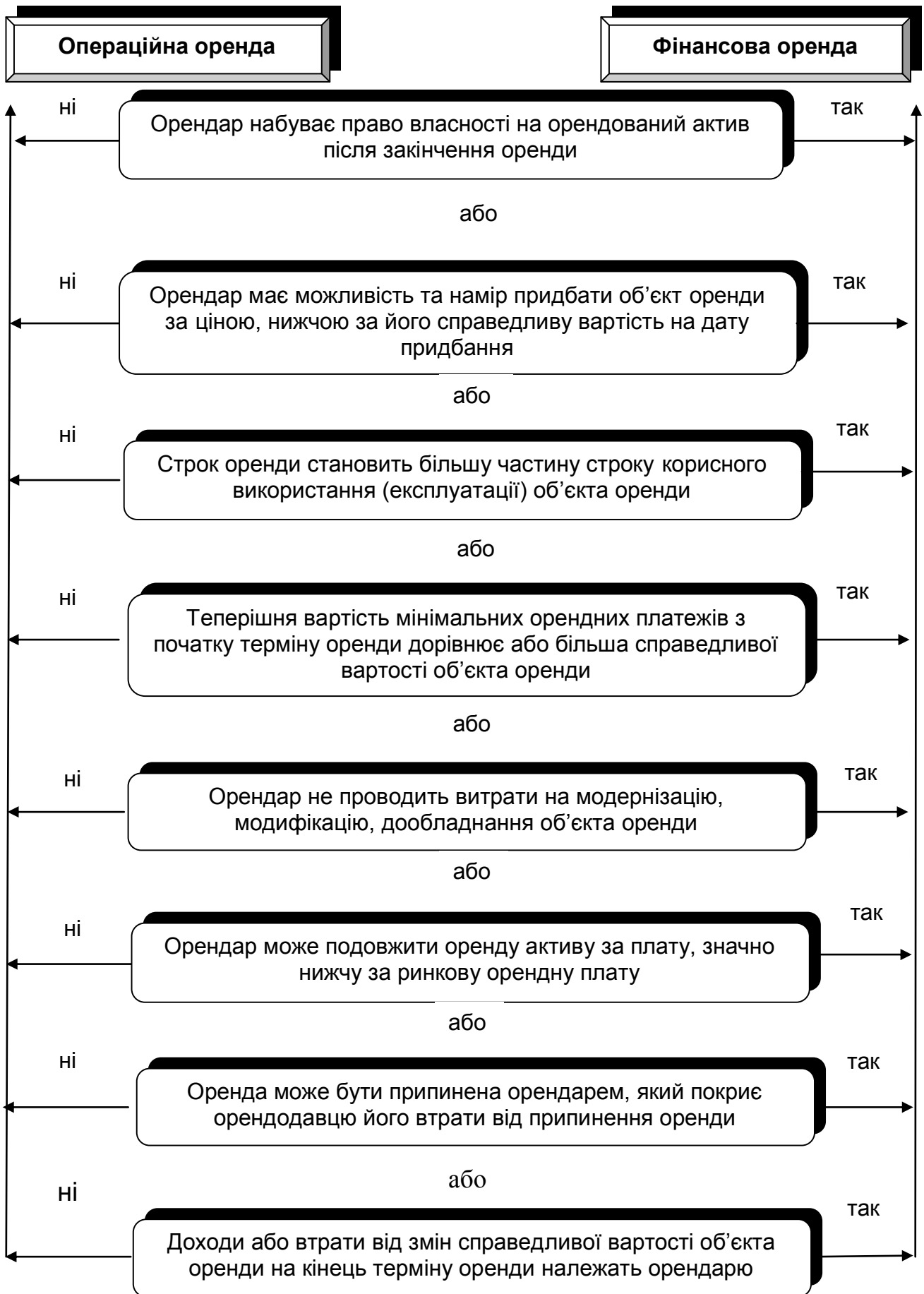

Рис.2. Алгоритм визначення лізингу для бухгалтерського обліку згідно П(с)БО № 14 "Оренда"

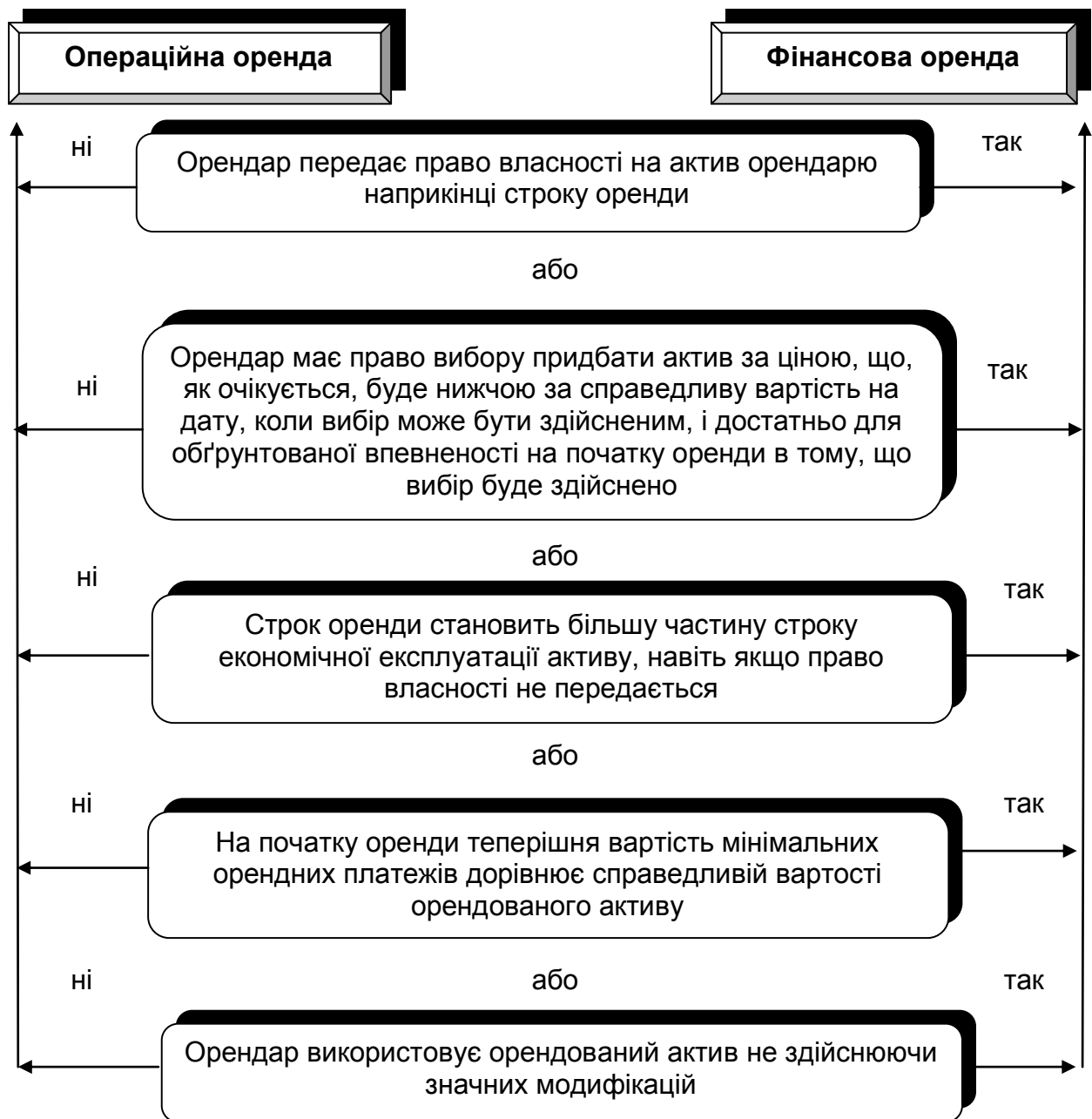

Рис. 3. Основні ситуації, які класифікують оренду як фінансову згідно з МСБО № 17 "Оренда"

Рис.4. Додаткові ситуації, які класифікують оренду як фінансову згідно з МСБО № 17 “Оренда”

Слід зазначити, що згідно з пп. 1.18.2 п. 1.18 ст. 1 Закону України “Про оподаткування прибутку підприємства”, операція, яка може класифікуватися як фінансовий лізинг, відповідно до податкових вимог, при укладанні договору може бути визначеною як операція оперативного лізингу без права подальшої зміни до закінчення дії відповідного договору.

У зв'язку із цим, при відображенні лізингу у бухгалтерському обліку та податкових розрахунках лізингоодержувача, можуть виникнути наступні ситуації:

1. в бухгалтерському обліку та в податкових розрахунках лізинг визнано операційним (оперативним);
2. в бухгалтерському обліку та в податкових розрахунках лізинг визнано фінансовим;
3. в бухгалтерському обліку лізинг визнано фінансовим, а в податкових розрахунках — операційним (оперативним);
4. в бухгалтерському обліку лізинг визнано операційним (оперативним), а в податкових розрахунках — фінансовим.

Розглянемо ці ситуації докладніше. В таблиці 1 наведено склад доходів та витрат, які виникають при операційному та фінансовому лізингу, як в бухгалтерському обліку, так і в податкових розрахунках.

Таблиця 1 – Склад витрат та доходів, які виникають при операційному та фінансового лізингу

Суб'єкт лізингу	Бухгалтерський облік П(с)БО № 14 "Оренда"			Податкові розрахунки Закон України "Про оподаткування прибутку підприємств"		
	Вид лізингу	Склад фінансових		Вид лізингу	Склад валових	
		Доходів	Витрат		Доходів	Витрат
Лізингодавець	Операційний	Орендна плата	Витрати щодо укладання договору операційного лізингу	Оперативний	Лізинговий платіж	
	Фінансовий	МОП-НЛВ**	Витрати щодо укладання договору фінансового лізингу	Фінансовий	Лізинговий платіж	
Лізингодержувач	Операційний		Орендна плата	Оперативний		Лізинговий платіж
	Фінансовий		МОП-ВО*	Фінансовий		Сума процентів або комісій***
		амортизація				амортизація

*МОП-ВО — різниця між сумою мінімальних орендних платежів (МОП) та вартістю об'єкта (ВО)

**МОП-НЛВ — різниця між сумою мінімальних орендних платежів і негарантованої ліквідаційної вартості об'єкта фінансової оренди та теперішньою вартістю, що визначена за орендною ставкою відсотка

***що нараховується на вартість об'єкта фінансового лізингу без урахування частини лізингового платежу, що надається у рахунок компенсацій частини вартості об'єкта фінансового лізингу

У першій ситуації до складу витрат (валових витрат) лізингодержувача буде відноситися лізинговий (орендний) платіж.

При другій ситуації, у лізингодержувача, окрім, витрат у вигляді нарахованих відсотків за користуванням лізинговим майно, буде нараховуватися амортизація.

Нарахування амортизації в бухгалтерському обліку відбувається за методами, що визначені в П(с)БО № 7 "Основні засоби", а для податкових розрахунків — за

податковими нормами, що визначені в ст. 8 Закону України "Про оподаткування прибутку підприємств".

У третій ситуації буде нараховуватися амортизація тільки за бухгалтерськими методами, а в четвертій — за податковими.

Слід зазначити, що нарахована сума амортизації за бухгалтерськими методами буде відрізнятися від податкової. Тому, працівнику облікової служби необхідно накопичувати окремо інформацію щодо амортизації в бухгалтерському обліку та в податкових розрахунках, що збільшує навантаження на таких працівників.

Нами проаналізовані суми нарахованої амортизації за бухгалтерськими та податковими методами для об'єктів основних фондів груп 2—4 первісною вартістю 100000 грн з терміном корисного використання 5 та 10 років і визначена їх теперішня вартість. Для приведення майбутніх сум амортизації до теперішнього часу проведено дисконтування. За ставку дисконтування обрано ставку відсотка за державними облігаціями — 16 % (таблиця 2). Використання ставки відсотка за державними облігаціями при оцінюванні вартості грошей в часі рекомендує МСБО № 39 "Фінансові інструменти: визнання та оцінка" [9].

Таблиця 2 — Розрахунок амортизації за бухгалтерськими методами та податковими нормами

Метод амортизації	Група 2				Група 3				Група 4			
	5 років		10 років		5 років		10 років		5 років		10 років	
	Поточні	Дисконтовані	Поточні	Дисконтовані	Поточні	Дисконтовані	Поточні	Дисконтовані	Поточні	Дисконтовані	Поточні	Дисконтовані
Прямолінійний	100000	65486	100000	48332	100000	65486	100000	48332	100000	65486	100000	48332
Зменшення залишкової вартості	94967	72003	95076	61214	94967	72003	95076	61214	94967	72003	95076	61214
Прискореного зменшення залишкової вартості	95000	70106	94999	55504	95000	70106	94999	55504	95000	70106	95000	55504
Кумулятивний	100000	59067	100000	37951	100000	59067	100000	37951	100000	59067	100000	37951
Виробничий	100000	65486	100000	48332	100000	65486	100000	48332	100000	65486	100000	48332
Податковий	87842	64297	98522	68019	70989	49826	91584	56709	96124	73539	99850	74896

Дані таблиці 2 свідчать про наступне:

–при амортизації основних фондів груп 2-4 з терміном корисного використання 10 років, дисконтована сума податкової амортизації більша ніж дисконтована сума бухгалтерської амортизації, яка розрахована всіма бухгалтерськими методами, окрім методу зменшення залишкової вартості за третьою групою основних фондів;

–порівняння дисконтова них сум амортизації основних фондів груп 2-4 з терміном корисного використання 5 років показує:

1) за основними фондами групи 2 дисконтована сума податкової амортизації менша за бухгалтерську лише при застосуванні кумулятивного методу і приблизно рівна розрахованій за прямолінійним і виробничим методами;

2) за основними фондами групи 3, дисконтована сума податкової амортизації менша за дисконтовану суми бухгалтерської амортизації, розрахованої за всіма методами;

3) за основними фондами групи 4 дисконтована сума податкової амортизації більша за бухгалтерську, розраховану за всіма методами.

Слід зазначити, що на практиці, основні фонди групи 2 та 3 не амортизують менше 10 років.

Отже, можна зробити висновок, що з фіскальної точки зору, немає об'єктивних підстав для заборони використання в податкових розрахунках бухгалтерських методів нарахування амортизації. У зв'язку з цим, пропонується внести зміни до ст. 8 Закону України "Про оподаткування прибутку підприємств" в частині нарахування амортизації, зазначивши, можливість нарахування амортизації за бухгалтерськими методами, які визначені в П(с)БО № 7 "Основні засоби".

В таблиці 3 наведено порядок формування первісної вартості на основі П(с)БО № 7 "Основні засоби" та Закону України "Про оподаткування прибутку підприємств".

Таблиця 3 — Формування первісної вартості основних засобів (фондів)

Найменування показника	Бухгалтерський облік	Податкові розрахунки
Дооцінка, уцінка	Так	Ні
Індексація	Ні	Так
Зменшення корисності	Так	Ні
Поліпшення	Вся сума	90 %

З таблиці 3 видно, що порядок визначення первісної вартості у бухгалтерському обліку та у податкових розрахунках не ідентичні. А тому, на наш погляд, доцільним

буде приведення порядку формування первісної вартості основних фондів у Законі України “Про оподаткування прибутку підприємств” до вимог П(с)БО № 7 “Основні засоби”.

Слід зазначити, що наші пропозиції не суперечать практиці адаптації Закону України “Про оподаткування прибутку підприємств” до бухгалтерської методології. А саме, в 2004 році у Законі України “Про оподаткування прибутку підприємств” було дозволено використовувати бухгалтерські методи оцінки запасів при вибутті.

Висновки

В ході проведеного дослідження можна зробити наступні висновки:

1. у чинному законодавстві не досягнуто єдності вимог щодо поділу лізингу на фінансовий та операційний, що призводить до неоднозначності у визначенні видів лізингу. Внаслідок цього, в бухгалтерському обліку та податкових розрахунках лізинг одночасно може бути визнаним по різному;

2. на майно, яке отримується на умовах фінансового лізингу, нараховується амортизація. Таке нарахування відбувається як за бухгалтерськими методами, так і за податковими нормами. Тому працівникам облікових служб необхідно накопичувати інформацію щодо лізингу за податковими та бухгалтерськими нормами;

Необхідність накопичувати інформацію щодо лізингу як і в бухгалтерському обліку, так і у податкових розрахунках призводить до збільшення навантаження на працівників облікового апарату та можливих помилок. Для зменшення навантаження привести податкові умови поділу лізингу на фінансовий та операційний до національних стандартів бухгалтерського обліку. А для нарахування амортизації у податкових розрахунках використовувати бухгалтерські методи.

Література

1. Експрес результати дослідження ринку лізингу України. 2008 рік [Електронний ресурс] — Режим доступу : www.leasing.org.ua.

2. Внукова Н.М., Бадзим О.С., Череватенко В.А. Оцінка можливостей розвитку фінансового лізингу в Україні / Н.М. Внукова, О.С. Бадзим, В.А.Череватенко // Актуальні проблеми економіки. — 2005. — № 9. — С.49-56.

3. Онищук Я.В. Розвиток лізингу в Україні / Я.В. Онищук // Фінанси України. — 2005.— № 7,— С.106-113.

4. Терещенко В.К., Артиш В.І. Законодавчо-правова база розвитку лізингу в Україні / В.К. Терещенко, В.І. Артиш // WELCOME. — 2004. — № 11-12. — С. 17-20.
5. Закон України “Про фінансовий лізинг” [Електронний ресурс] — Режим доступу : www.nau.kiev.ua.
6. Закон України “Про оподаткування прибутку підприємства” [Електронний ресурс] — Режим доступу : www.nau.kiev.ua.
7. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 14 “Оренда” [Електронний ресурс] — Режим доступу : www.minfin.gov.ua.
8. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку № 17 “Оренда” [Електронний ресурс] — Режим доступу : www.minfin.gov.ua.
9. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку № 39 “Фінансові інструменти: визнання та оцінка” [Електронний ресурс] — Режим доступу : www.minfin.gov.ua.